Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân

Jaarverslag 2021

Jaarverslag 2021

Inhoud

Vooraf 3
Werkzaamheden 2021 4
Overzicht claims 2021 6
Bodemdalingsprognoses en metingen 7
Overzicht toegetreden partijen 9

Bron afbeelding voorblad: Eigen foto. Aanleg gescheiden rioolstelsel en drainage Kootstertille.

Jaarverslag 2021

Vooraf

Om een onafhankelijke afhandeling van schade als gevolg van bodemdaling door aardgaswinning te borgen is in 2000 door provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en NAM de Commissie Bodemdaling door Aardgaswinning Fryslân (CBAF) in het leven geroepen. In 2006 is hiervoor, na een interimovereenkomst een definitieve overeenkomst gesloten. In 2016 is een vergelijkbare overeenkomst met Vermilion Energy BV gesloten. De commissie voert beide uit. De overeenkomsten gelden voor het vaste land en de eilanden van de provincie Fryslân. De commissie bestaat uit onafhankelijke deskundigen van verschillende disciplines. Zij doet haar werk mede op basis van de meest recente wetenschappelijke inzichten en de laatste stand der techniek. De commissie doet haar best de benodigde maatregelen en bijbehorende kosten aangaande de gevolgen van bodemdaling door aardgaswinning binnen redelijke termijnen vast te stellen en te compenseren.

De in de voorgaande alinea genoemde overeenkomsten, uitgevoerd door de CBAF, geven de mogelijkheid om als burger hierbij aan te sluiten. Sinds juli 2020 kunnen burgers zich ook wenden tot de Landelijke Commissie Mijnbouwschade. Tot nadere werkafspraken gemaakt worden heeft de burger dus de keuze tot welke organisatie hij zich richt met een schademelding. De commissie constateert wel dat onderzoeken door kennisinstituten zoals TNO, Deltares en Technische Universiteit Delft tot nu uitwijzen dat verzakkingen, scheuren en andere schade aan huizen en andere gebouwen niet door bodemdaling door gaswinning veroorzaakt wordt. Wel is het in sommige (uitzonderlijke) gevallen mogelijk dat bijvoorbeeld waterhuishoudkundige maatregelen als een peilverlaging, die genomen worden in het kader van bodemdaling door aardgaswinning, resulteren in schade aan gebouwen. Bij schademeldingen wordt een onderzoek ingesteld door de commissie. De commissie probeert in haar bevindingen aan te geven wat de oorzaken van de schade zouden kunnen zijn.

Een belangrijk dossier waar op dit moment aan gewerkt wordt is het gebiedsproces (voormalig) Dongeradeel. In dit gebied is sprake van bodemdaling door aardgaswinning. Daarnaast hebben de diverse overheden mogelijk hun eigen opgaven in het gebied. In de afgelopen twee jaar is er in een (voor)verkenning globaal gekeken wat er allemaal speelt in het gebied, welke opgaven er zijn, hoe dit met elkaar samenhangt en hoe dat in de basis aangepakt zou kunnen worden. Verwacht wordt dat er na de zomer 2022 een formele Gebiedscommissie benoemd wordt die samen met de omgeving een maatregelenpakket opstelt waarmee ten minste de gevolgen van bodemdaling door aardgaswinning worden opgeheven of gecompenseerd.

Tot op heden heeft de CBAF voor ca. €15,2 miljoen aan schadecompensatie vastgesteld. De prognoses voor de nog op te treden bodemdaling laten zien dat er in de komende decennia waarschijnlijk nog grote maatregelenpakketten te verwachten zijn. Een nieuwe uitdaging voor de commissie is om niet alleen op zichzelf staande maatregelen vast te stellen, maar dit ook waar nodig te doen binnen een gebiedsproces in de regio.

K.A. Beks, voorzitter

Jaarverslag 2021

Taak van de Commissie

De Commissie heeft tot taak omtrent een zo goed mogelijk geformuleerd en gedocumenteerd verzoek een aanbeveling te doen, waarin met reden omkleed wordt aangegeven:

- welke handelingen, werken of werkzaamheden aan te bevelen zijn als maatregelen die redelijkerwijs noodzakelijk zijn ter voorkoming, beperking of herstel van schade ten gevolge van bodemdaling door aardgaswinning
- welke kosten, hetzij van vorenbedoelde maatregelen, hetzij anderszins (compensaties) NAM en Vermilion naar het oordeel van de Commissie zouden moeten vergoeden overeenkomstig de regels van de overeenkomst.

De commissie is werkzaam voor zowel de overeenkomst met NAM als de overeenkomst met Vermilion. De overeenkomsten hebben als doel een regeling te treffen voor de schade die ontstaat als gevolg van bodemdaling door aardgaswinning.
Meer informatie vindt u op de website: www.bodemdalingfryslan.nl

Werkzaamheden 2021

De commissie heeft in het kalenderjaar 2021 vier keer vergaderd. Als gevolg van de coronapandemie hebben de vergaderen in maart, juni en december digitaal plaatsgevonden.

In 2021 heeft Wetterskip Fryslân samen met provincie Fryslân en gemeente Noardeast-Fryslân het Gebiedsproces Dongeradeel verder opgezet. Er heeft een brede oriëntatie plaatsgevonden op de problematiek en de benodigde organisatie voor het opstellen van concrete plannen en de uitvoering daarvan. Daarnaast is de wijze van samenwerken tussen overheden en de commissie uitgebreid besproken. Het gebiedsproces zal worden geleid door provincie Fryslân. De overheden, in overleg met de omgevingspartners binnen het te starten gebiedsproces, hebben een concept Verkenningsrapport opgeleverd. Samen met een afsprakenkader voor de samenwerking met de commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân (CBAF) vormt dit de basis voor de opdracht voor de begin 2022 in te stellen Gebiedscommissie Dongeradeel.

Een van de gevolgen van bodemdaling door aardgaswinning is dat in sommige gebieden extra water uit lokale polders gemalen moet worden. In de gebieden waar gas wordt gewonnen in Fryslân bevinden zich meerdere poldergemalen. Een aantal van deze gemalen is in het verleden reeds aangepast aan de situatie met

bodemdaling door aardgaswinning. Voor enkele gemalen betekende dit dat er extra maalcapaciteit gerealiseerd moest worden. Enkele gemalen zijn verplaatst of op een alternatieve locatie nieuw gesticht. Bij de aanpassing of de stichting van de gemalen zijn de volledige of een deel van de kosten vergoed via de commissie. Naast de bouwkosten brengen gemalen ook jaarlijkse beheerkosten met zich mee. Ook de extra beheer- en exploitatiekosten van deze gemalen komen geheel of gedeeltelijk voor vergoeding in aanmerking.
Er zijn ook gemalen die niet zijn aangepast ondanks dat er bodemdaling door aardgaswinning plaatsvindt. Deze gemalen bevatten nog voldoende capaciteit om extra te bemalen. De extra energiekosten als gevolg van het meer moeten wegpompen omdat er bodemdaling door aardgaswinning plaatsvindt worden vergoed. Dit laatste onderdeel is dit jaar verder uitgewerkt. Voor sommige gemalen betekent dit dat met terugwerkende kracht kosten kunnen worden gedeclareerd. Voor andere gemalen geldt dat vanaf dit jaar de extra kosten elk jaar zullen worden gedeclareerd.

In het kalenderjaar 2021 zijn bij CBAF twee meldingen van particulieren binnengekomen en behandeld met betrekking tot schade aan gebouwen. In beide gevallen is geoordeeld dat er geen relatie met bodemdaling door aardgaswinning kan zijn. Er is één particuliere schademelding aan een boothuis binnengekomen en behandeld. In dit geval is geoordeeld dat er sprake kan zijn van een verband met bodemdaling door aardgaswinning. Er is hiervoor een bedrag uitgekeerd.

In 2021 heeft de commissie in verschillende gremia haar werk toegelicht. Het betrof voorlichtingen in een digitale vergadering van Vereniging Friese Gemeenten, Provinciale Staten, en de digitale bijeenkomst voor gemeenteraadsleden van gemeente Westellingwerf.

De commissie is sinds 2000 actief. In 2013 is door de commissie een website ingericht met informatie over de commissie. In 2021 is deze website opgefrist en geactualiseerd. Zie www.bodemdalingfryslân.nl.

Jaarverslag 2021

Samenstelling van de Commissie per 1 januari 2021[1]

De Commissie bestaat volgens de overeenkomst uit vier deskundigen, waarvan Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân en het bestuur van Wetterskip Fryslân er elk één benoemen en NAM twee. Tevens is in plaatsvervanging voorzien.

De samenstelling van de commissie is gelijk aan de samenstelling in het afgelopen jaar en is als volgt:

Benoemd door de provincie	
1. K.A. Beks (Voorzitter)	Voorheen Projectmanager bij de provincie Fryslân
2. Prof.dr.ir. J.W. van der Meer (plaatsvervanger voor 1.)	DGA Van der Meer Consulting bv en Professor Coastal Structures and Ports bij IHE Delft
Benoemd door Wetterskip Fryslân	
3. Ir. W.G. Epema	Oud directeur ingenieur van Hoogheemraadschap Alblasserwaard en Vijfheerenlanden
4. Ir. W.P.C. Zeeman (plaatsvervanger voor 3.)	Geohydroloog; oud senior adviseur Water bij DLG
Benoemd door NAM	
5. Mr. R.J. de Roos (vice-voorzitter)	Voorheen associate general counsel bij Shell
6. Prof.ir. A.F. van Tol	Emeritus hoogleraar funderingstechniek TU Delft
7. J.K.G. van Heijningen (plaatsvervanger voor 5.)	Voorheen financieel manager bij NAM
8. Ir.ing. E. van Hijum (plaatsvervanger voor 6.)	Oud directeur ingenieursbureau

1. Dit is de samenstelling per 1 januari 2021 dus aan het begin van het jaar. Gedurende het jaar is de samenstelling aangepast zoals aangegeven in de tekst.

Overzicht claims 2021

In onderstaande tabellen wordt aangegeven welke bedragen zijn gehonoreerd/betaald in 2021.

Ten laste van NAM

Verzoeker	claim	omschrijving	Totaal
Wetterskip Fryslân	WF19-2	Personele kosten 2e helft 2019	€ 22.859,02
	WF20-1/2	Personele kosten 2020	€ 92.555,26
	WF21-1	Personele kosten 1e helft 2021	€ 98.191,01
	T23d	Exploitatiekosten gemalen 2019	€ 22.501,67
			€ 236.106,96

Ten laste van Vermilion

Verzoeker	claim	omschrijving	Totaal
Gemeente Achtkarspelen	T24	Personele kosten Q1-Q3 2020	€ 25.723,80
		Bijdrage steigers Kootstertille	€ 4.750,00
		Aandeel reconstructie Dahliastjitte Kootstertille	€ 240.280,60
		Afkoop beheerkosten regenwaterstelsels Kootstertille	€ 19.468,08
Wetterskip Fryslân	WF19-2	Personele kosten 2e helft 2019	€ 12.934,70
	WF20-1/2	Personele kosten 2020	€ 21.687,22
	WF21-1	Personele kosten 1e helft 2021	€ 98.191,01
	T23	Exploitatiekosten gemalen 2020	€ 15.724,28
Particulier	T33	Compensatie boothuis	€ 650,00
			€ 380.406,13

De vier fases van een claim

Bij de afhandeling van claims kunnen veelal vier fases worden onderscheiden:

Fase 1 onderzoeksfase, planvoorbereiding.
In deze fase worden de gevolgen van de bodemdaling door aardgaswinning geïnventariseerd en worden zo nodig oplossingen ontwikkeld en afgewogen om schade te voorkomen of te compenseren. Voor deze oplossingen worden globale kostenramingen en tijdschema's opgesteld. Fase 1 eindigt met een principekeuze voor een van de mogelijke oplossingen.

In **fase 2** wordt deze oplossing vervolgens uitgewerkt.
De definitieve situering wordt bepaald, evenals vorm en afmetingen. Gedetailleerd (waterloopkundig en/of grondmechanisch) onderzoek vindt plaats. Onderzocht wordt welke vergunningen nodig zijn en welke procedures moeten worden doorlopen. Tijdschema's en kostenramingen worden verfijnd.

Fase 3 dient als voorbereiding van de uitvoering. Aan de orde zijn zaken als grondaankoop, verkrijgen van vergunningen en opstellen van bestekken en contracten.

In **fase 4** volgt de uitvoering.

Al naar gelang de voortgang van de werkzaamheden in de opeenvolgende fases worden de gemaakte kosten na goedkeuring door de Commissie door NAM en Vermilion op declaratiebasis vergoed. De eindafrekening van een project of werk wordt verwacht binnen zes maanden na (eerste) oplevering.

Metingen en prognoses

In haar vergadering van 21 november 2000 heeft de Commissie voor NAM-winningsgebieden ingestemd met een programma van hoogtemetingen dat ook wordt aangehouden voor het aangrenzende gebied in Groningen. Dit wil zeggen dat ten minste eens per vijf jaar middels waterpassing een grote of uitgebreide hoogtemeting over de wingebieden van NAM wordt uitgevoerd, zo nodig tussentijds aangevuld met een kleine beperkte hoogtemeting. De laatste hoogtemeting heeft plaatsgevonden in 2018, op basis van radar interferometrie (InSAR) en waterpassingen. Voor Vermilion worden de verschillende hoogtemetingen uitgevoerd door waterpassingen. De frequentie van metingen ligt vast in de meetplannen voor de verschillende winningsgebieden met een gemiddelde van 1 maal per 5 jaar.

De Commissie baseert zich bij haar besluitvorming onder meer op de meest recente *prognoses* inzake de toekomstige bodemdaling. Op basis van de overeenkomsten zijn NAM en Vermilion, naast het uitvoeren van hoogtemetingen, ook gehouden tot het opstellen van zo nauwkeurig mogelijke eindprognoses. De prognoses dienen, na goedkeuring door SODM, door NAM en Vermilion eveneens ten minste eenmaal per vijf jaar aan de provincie te worden overgelegd.

De meest recente metingen en prognoses voor de NAM-concessie Noord-Friesland zijn opgenomen in het NAM-rapport met als kenmerk nr. EP202011201629 en is getiteld "Bodemdaling door Aardgaswinning, Nam-gasvelden in Groningen, Friesland en het noorden van Drenthe, Status Rapport 2020 en prognose tot het jaar 2080".

Voor Vermilion geldt dat zij de prognoses opstelt op basis van de voorspellingen in de geldende winningsplannen in combinatie met uitgevoerde metingen. De meest recente metingen en prognoses voor de Vermilion concessies in Fryslân zijn opgenomen in het Vermilion rapport "Bodemdaling Statusrapport 2020 - Drenthe Overijssel Friesland", Versie 1.1, 1 juli 2020.

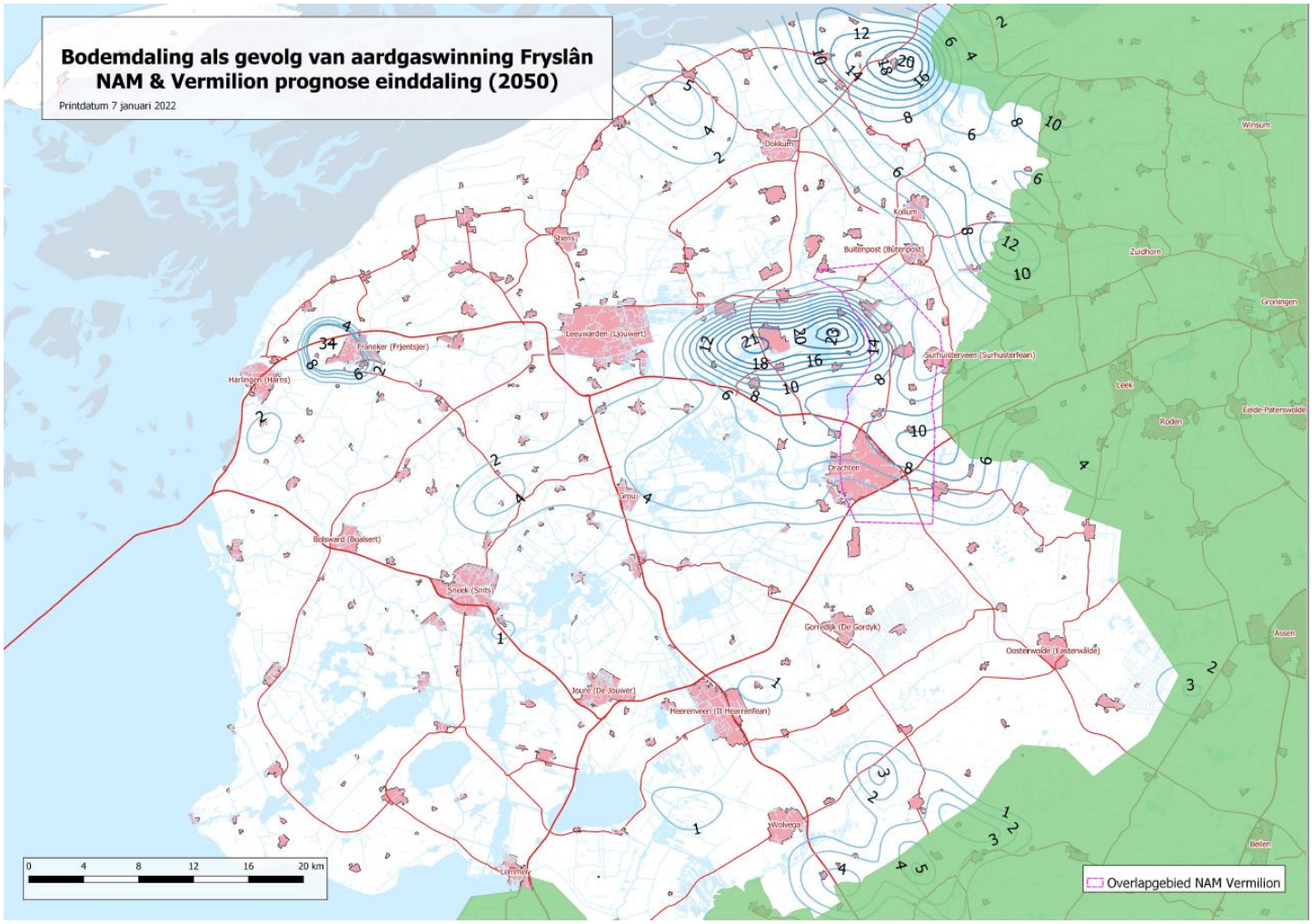
In 2018 is een deel van het winningsgebied Tietjerksteradeel overgedragen van NAM naar Vermilion. In het oostelijk deel van dit winningsgebied wordt gas gewonnen door NAM. Het grootste deel van het gebied wordt gas gewonnen door Vermilion. Beide partijen gebruiken modellen om een prognose te maken voor de einddaling van de bodem als gevolg van de gaswinning. Recentelijk is door beide partijen de data aangeleverd naar CBAF op basis waarvan een kaart is gemaakt waarin de gecombineerde bodemdalingscontourlijnen volgens de prognose voor de eindsituatie (2050) staan aangegeven. Deze kaart is hieronder in dit jaarverslag opgenomen. Deze gecombineerde prognose is leidend voor de behandeling van nieuwe claims binnen de provincie Fryslân.

Jaarverslag 2021

Secretariaat

Aan de Commissie is een secretariaat toegevoegd. Secretaris van de Commissie is ir. ing. G.J. Steendam. Assistent-secretaris is ir. M.J. Overduin.

Het postadres van de Commissie is: Postbus 21, 9280 AA Harkema.
Het secretariaat is bereikbaar per e-mail: secretariaat@bodemdalingfryslan.nl, of via het contactformulier op de website.

Prognose bodemdaling door gaswinning 1974 – 2050
Bodemdaling in cm

Samengesteld op basis van door NAM en Vermilion Energy B.V. aangereikte gegevens, 2021
LET OP: Contourlijnen staan per 2 cm aangegeven Van sommige velden staat de 1 cm contourlijn aangeven om te voorkomen dat deze velden niet zichtbaar zijn.

Jaarverslag 2021

Overzicht toegetreden partijen

Overzicht van de tot de Overeenkomst Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân, 2006 en Overeenkomst Bodemdaling Aardgaswinning Vermilion Fryslân toegetreden partijen tot en met 2021.

jaar	partij	Overeenkomst	opmerking
2000	Gemeente Tytsjerksteradiel	NAM	interim overeenkomst
2004	Waterschap Noorderzijlvest	NAM	interim overeenkomst
2004	Gemeente Dongeradeel	NAM	
2006	Private onderneming	NAM	interim overeenkomst, vervolgens overeenkomst 2006
2006	Vereniging	NAM	
2006	Waterschap Noorderzijlvest	NAM	
2006	Gemeente Tytsjersteradiel	NAM	
2011	SES (Smart Energy Solutions) / Tulip Oil	NAM	
2014	Gemeente Achtkarspelen	NAM	
2015	Particulier	NAM	
2017	Gemeente Franekeradeel	Vermilion	
2017	Vereniging	NAM	
2020	Particulier	Vermilion	
2020	Particulier	Vermilion	
2021	Particulier	Vermilion	